

**Θέματα Αρχαίων Ελληνικών
Θεωρητικής Κατεύθυνσης
Β΄ Λυκείου 2000**

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Κείμενο διδαγμένο από το πρωτότυπο

Δημοσθένους, Ὑπὲρ τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας, (18-20)

18 ...Ὡστ' ἔγωγ' οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι' εἰπεῖν μᾶλλον ἠγεῖσθαι συμφέρειν δημοκρατουμένους τοὺς Ἑλληνας ἅπαντας πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχουμένους φίλους εἶναι πρὸς μὲν γὰρ ἐλευθέρους ὄντας οὐ χαλεπῶς ἂν εἰρήνην ὑμᾶς ποιήσασθαι νομίζω, [...] πρὸς δ' ὀλιγαρχουμένους οὐδέ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας ζῆν ἠρημένοις εὖνοι γένοιεντ' ἂν.

19 Θαυμάζω δ' εἰ μηδεὶς ὑμῶν ἠγεῖται Χίων ὀλιγαρχουμένων καὶ Μυτηληναίων, καὶ νυνὶ Ῥοδίων καὶ πάντων ἀνθρώπων ὀλίγου δέω λέγειν εἰς ταύτην καὶ τὴν δουλείαν ὑπαγομένων, συγκινδυνεύειν τι τὴν παρ' ἡμῖν πολιτείαν, μηδὲ λογίζεται τοῦθ' ὅτι οὐκ ἔστιν ὅπως, εἰ δι' ὀλιγαρχίας ἅπαντα συστήσεται, τὸν παρ' ἡμῖν δῆμον ἐάσουσιν. ἴσασι γὰρ οὐδένας ἄλλους πάλιν εἰς ἐλευθερίαν <ἂν> τὰ πράγματ' ἐξάγοντας· ὅθεν δὴ κακὸν αὐτοῖς ἂν τι γενέσθαι προσδοκῶσι, τοῦτ' ἀνελεῖν βουλήσονται.

20 τοὺς μὲν οὖν ἄλλους τοὺς ἀδικοῦντας τινὰς αὐτῶν τῶν κακῶς πεπονθότων ἐχθροὺς ἠγεῖσθαι χρή· τοὺς δὲ τὰς πολιτείας καταλύοντας καὶ μεδιστάντας εἰς ὀλιγαρχίαν κοινοὺς ἐχθροὺς παραινῶ νομίζειν ἁπάντων τῶν ἐλευθερίας ἐπιθυμούντων.

A. Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε στο τετράδιο σας το τμήμα: "πρὸς μὲν γὰρ ἐλευθέρους... δῆμον ἐάσουσιν".

(Μονάδες 10)

B. Να γράψετε στο τετράδιο σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

1. Κατά τον Δημοσθένη είναι προτιμότερο οι Αθηναίοι να έχουν πόλεμο προς όλους τους Έλληνες "δημοκρατουμένους" παρά να είναι φίλοι και σύμμαχοι με όλους τους Έλληνες "ὀλιγαρχουμένους". Ποια είναι η σκοπιμότητα αυτής της ρητορικής υπερβολής και με ποια επιχειρήματα τη δικαιολογεί ο ρήτορας;

(Μονάδες 10)

2. "Οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως ὀλίγοι... εὖνοι γένοντ' ἄν": Να εξηγήσετε αν η διακήρυξη αυτή των αρχόντων της εξωτερικής πολιτικής της Αθήνας ανταποκρίνεται προς την ιστορική πραγματικότητα της Αθηναϊκής Συμμαχίας.

(Μονάδες 10)

3. Αφού διαβάσετε την παράγραφο 15 του μεταφρασμένου κειμένου σε σχέση με την παράγραφο 19 του πρωτότυπου κειμένου, να απαντήσετε στο ερώτημα: *Ποιο ήταν κατά τον Δημοσθένη το σφάλμα των Ροδίων και ποιες οι συνέπειες του για τους ίδιους;*

Κείμενο από μετάφραση

15. Και δεν θα τα έλεγα ποτέ αυτά, αν πίστευα ότι συμφέρουν μόνον τη δημοκρατική παράταξη της Ρόδου, διότι ούτε εκπροσωπώ τους ανθρώπους αυτούς ως πρόξενος ούτε με κανέναν τους έχω προσωπική φιλία. Αλλά και στην περίπτωση ακόμη που θα συνέβαιναν αυτά τα δύο, πάλι δεν θα μιλούσα έτσι, αν δεν πίστευα πως αυτό είναι το συμφέρον σας, επειδή εγώ, αν μπορεί να το πει αυτό κάποιος που συνηγορεί για τη σωτηρία τους, συμμερίζομαι τη χαρά σας γι' αυτά που έπαθαν οι Ρόδιοι. Γιατί με το να σας αρνηθούν να λάβετε αυτά που σας ανήκαν έχουν χάσει την ελευθερία τους και ενώ είχαν κερδημένο το δικαίωμα να είναι σύμμαχοι ισότιμοι

με σας που είσθε Έλληνες και ανώτεροι τους, έχουν κατακτήσει δούλοι βαρβάρων και δούλων, τους οποίους δέχτηκαν στις ακροπόλεις.

(Μονάδες 10)

4. Ποιο είναι το περιεχόμενο του όρου "ἤδη" στη ρητορική τέχνη;

(Μονάδες 10)

5. Να μεταφέρετε στο τετράδιο σας τις λέξεις που σας δίνονται παρακάτω. Δίπλα σε καθεμιά από αυτές να γράφετε μίαν άλλη λέξη, ετυμολογικώς συγγενή από το αρχαίο κείμενο:

- α) πάθος
- β) ἡγεμόνας
- γ) οὐσία
- δ) ἱστορία
- ε) νόμισμα.

(Μονάδες 10)

Κείμενο αδίδακτο

Αισχίνου του Σωκρατικού Αλκιβιάδης, αποσπ. 1

"Ενδυμήθητι γὰρ, ὀπόθεν ἥλιος ἀνίοχει καί ὅπου δύεται".
"Ἄλλ' οὐδέν" ἔφη χαλεπόν, ὦ Σώκρατες, τά τοιαῦτα εἰδέναι."
"Ἦδη οὖν σοι πώποτ' ἐμέλησεν, ὅτι ταύτης τῆς χώρας τοσαύτης οὔσης, ὅσον ὁ ἥλιος πορεύεται, ἢ καλεῖται Ἀσία, εἰς ἀνὴρ ἄρχει;" "Πάνυ μὲν οὖν", ἔφη, "ὁ μέγας βασιλεύς". "Οἶσθ' οὖν, ὅτι ἐκεῖνος ἐστράτευσε δεῦρο καί ἐπί Λακεδαιμονίους, ἡγούμενος, εἰ τούτω τῷ πόλει* καταστρέψαιτο ῥαδίως τοὺς γε ἄλλους Ἕλληνας ὑπηκόους αὐτῷ ἔσεσθαι καί οὕτως εἰς φόβον Ἀθηναίους κατέστησεν, ὥστ' ἐκλιπόντες τὴν χώραν εἰς Σαλαμίνα ἔφυγον."

*τούτω τῷ πόλει= αυτές τις δύο πόλεις

- 1** Να μεταφράσετε στο τετράδιο σας το παραπάνω κείμενο.
(Μονάδες 20)
- 2 α.** Να γράψετε τους ρηματικούς τύπους του κειμένου που βρίσκονται σε χρόνο Αόριστο στον αντίστοιχο τύπο του Ενεστώτα.
(Μονάδες 7)
- β.** χαλεπόν, μέγας, ραδίως: Να μεταφέρετε τους τύπους αυτούς στους άλλους βαθμούς.
(Μονάδες 3)
- 3 α.** δύεται, καλείται, ἄρχει, καταστρέψαιτο, ἔφυγον: Να γράψετε τις προτάσεις στις οποίες βρίσκονται τα προηγούμενα ρήματα και να αναγνωρίσετε το είδος της καθεμιάς.
(Μονάδες 5)
- β.** οὔσης, ἡγούμενος, ἐκλιπόντες, εἰδέναι ἔσεσθαι: Να χαρακτηρίσουν συντακτικώς οι προηγούμενοι τύποι.
(Μονάδες 5)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Κείμενο διδαγμένο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

18. Γιατί νομίζω ότι εσείς θα κάνατε ειρήνη εύκολα (με αυτούς), αν ζούσαν υπό καθεστώς ελευθερίας, ενώ, αν ζούσαν υπό καθεστώς ολιγαρχικό, νομίζω ότι και η φιλία ακόμη δε θα ήταν βέβαιη γιατί σε καμιά περίπτωση οι ολιγαρχικοί δε θα έδειχναν συμπάθεια προς τους δημοκρατικούς και αυτοί που επιδιώκουν να ασκούν απόλυτη εξουσία προς αυτούς που έχουν επιλέξει να ζουν με ισότητα στο δικαίωμα του λόγου.
19. Και απορώ που κανένας από σας δεν πιστεύει ότι και το (δημοκρατικό) μας πολίτευμα αντιμετωπίζει κάποιο κίνδυνο, ενώ οι Χίοι και οι Μυτιληναίοι έχουν ολιγαρχικό πολίτευμα και ενώ τώρα δε οι Ρόδιοι και σχεδόν όλοι οι άνθρωποι οδηγούνται στο ζυγό της δουλείας, ούτε αναλογίζεται τούτο, ότι δηλαδή με κανένα τρόπο δε θα αφήσουν ήσυχη τη δημοκρατία σας, αν όλα στις πόλεις οργανωθούν κατά το ολιγαρχικό σύστημα.
- B. 1. Σύμφωνα με την άποψη του Δημοσθένη είναι προτιμότερο να υπάρχουν περισσότερα δημοκρατικά πολιτεύματα, ακόμη κι αν οι Αθηναίοι έχουν πόλεμο προς αυτά, γιατί η συνεννόηση μ' αυτά είναι ευκολότερη, καθώς χαρακτηρίζονται από κοινές αρχές και ιδέες, κοινό τρόπο σκέψης και ζωής. Μπορούν, επομένως, να λύσουν τις τυχόν διαφορές τους και να επιτύχουν φιλία ασφαλή. Αντίθετα, η φιλία με ολιγαρχικές πόλεις δε συμφέρει τους Αθηναίους, γιατί πρόκειται για μια φιλία ή συμμαχία ασταθή, καθώς η διαφορά δημοκρατικών - ολιγαρχικών δεν είναι μόνο ποσοτική, δεν περιορίζεται, δηλαδή, στον αριθμό των ασκούντων την εξουσία (ολίγοι - πολλοί) αλλά και ποιοτική, επεκτείνεται, δηλαδή, στον τρόπο σκέψης και ζωής. Επομένως, δεν μπορεί να υπάρξει ουσιαστική φιλία και εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο πολιτευμάτων και οι συμμαχίες με ολιγαρχικούς μπορούν να οδηγήσουν σε πόλεμο, καθώς οι ολιγαρχικές κυβερνήσεις μόνο

πιεζόμενες από κάποια ανάγκη θα υπέγραφαν συνθήκη ειρήνης και φιλίας με τη δημοκρατική Αθήνα, περιμένοντας προφανώς την κατάλληλη ευκαιρία, για να την αθετήσουν. Η παραπάνω άποψη, βέβαια, όπως είναι διατυπωμένη, αποτελεί ένα ρητορικό πυροτέχνημα που σκοπό έχει να κολακεύσει το δημοκρατικό φρόνημα των Αθηναίων ακροατών, να τονίσει την ιδεολογική ταυτότητα του ρήτορα, να ενισχύσει τη δημοτικότητα του και επομένως την αποτελεσματικότητά του λόγου του.

2. Ο Δημοσθένης παρουσιάζει μια ιδανική εικόνα της Αθηναϊκής πολιτείας. Διακηρύσσει ότι βασική αρχή της εξωτερικής πολιτικής των Αθηναίων είναι η ισότητα, με βάση την οποία έχουν επιλέξει να ζουν. Προβάλλει χαρακτηριστικά την αντίθεση ανάμεσα στους δημοκρατικούς Αθηναίους, οι οποίοι σέβονται και υπερασπίζονται τις ελευθερίες των άλλων πόλεων και στους ολιγαρχικούς που, κατά την εκτίμηση του, επιδιώκουν την καθολική επιβολή.

Την ιδανική αυτή, εκ των έσω τουλάχιστον, εικόνα της Αθηναϊκής πολιτείας δε δικαιώνει η εξωτερική πολιτική των Αθηναίων, οι οποίοι ήταν «ζητούντες άρχειν», επιδίωκαν, δηλαδή, την ηγεμονία επί συμμάχων και μη. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Λακεδαιμόνιοι στην αρχή του Πελοποννησιακού πολέμου διακήρυτταν ότι σκοπός τους ήταν η απελευθέρωση των Ελλήνων από τους Αθηναίους. Η πραγματικότητα αποδείκνυε ότι βασική αρχή που καθόριζε την εξωτερική πολιτική Αθήνας και Σπάρτης ήταν η ενίσχυση της δύναμης των δύο αντίπαλων πόλεων.

3. Κατά την εκτίμηση του ρήτορα το σφάλμα των Ροδίων ήταν ότι αρνήθηκαν να καταβάλουν στους Αθηναίους τις συμμαχικές εισφορές («συντάξεις») που δικαιωματικά τους ανήκαν. Η εχθρική αυτή κίνηση εναντίον των Αθηναίων, στην οποία συμμετείχαν και άλλες συμμαχικές πόλεις, είχε ως αποτέλεσμα το συμμαχικό πόλεμο, κατά τη διάρκεια του οποίου ο Μαύσωλος πέτυχε την εγκατάσταση Κερικών φρουρών στη Ρόδο. Επακόλουθο ήταν να χάσουν οι Ρόδιοι την ελευθερία τους και το κεκτημένο δικαίωμα να είναι «Ισότιμοι σύμμαχοι» των και να καταντήσουν δούλοι βαρβάρων και δούλων. «Δούλοι» χαρακτηρίζονται, γιατί υπαγωγή

σε ολιγαρχικό καθεστώς ισούται, κατά την άποψη του Δημοσθένη, με δουλεία·«δούλοι δούλων», γιατί κανένας βάρβαρος δε θεωρείται ελεύθερος, αφού στο περσικό κράτος όλοι ήταν δούλοι πλην του Μ. Βασιλέως.

4. Τα ήθη. Η πειστικότητα του ρήτορα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την εντύπωση που θα προξενήσει στο ακροατήριο ο ίδιος ως προσωπικότητα. Αν κατορθώσει να επιβάλει την εικόνα του ως έντιμου ανθρώπου και πολίτη, οι λόγοι του γίνονται πειστικότεροι, αφού είναι λογικό οι άνθρωποι να εμπιστεύονται τους φρόνιμους και ενάρετους. Αντιθέτως προσπαθεί να μειώσει ηθικά τον αντίπαλο και έτσι να εξουδετερώσει την πειστικότητα των επιχειρημάτων του. Συγχρόνως φροντίζει να γίνει συμπαθής στους ακροατές επαινώντας π.χ. τους προγόνους των, κολακεύοντας αυτούς τους ίδιους ή δικαιολογώντας τα λάθη και τις αδυναμίες τους. Και όταν ακόμη είναι υποχρεωμένος να ψέξει τη συμπεριφορά τους, σπεύδει να την αποδώσει στην κακή επίδραση ή την προδοτική δράση άλλων, των αντιπάλων του. Αυτή η ηθοποιία (ρήτορα, αντιπάλου, ακροατή) ασκούσε μεγάλη επίδραση στο ακροατήριο και απαντάται σε όλα τα μέρη του ρητορικού λόγου.

βλ. σχολικό βιβλίο σελίδα 20.

5.

- α) πάθος-πεπονθότων
- β) ήγεμόνας-ήγειοδαι
- γ) ούσία-όντας
- δ) ιστορία-ΐσασι
- ε) νόμισμα-νομίζειν

Κείμενο αδίδακτο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

1. «Συλλογίσου, λοιπόν, από πού ανατέλει ο ήλιος και πού δύει». «Αλλά δεν είναι καθόλου δύσκολο, Σωκράτη», είπε, «να γνωρίζεις κανείς τέτοιου είδους πράγματα». «Σκέφτηκες, λοιπόν, ποτέ μέχρι τώρα ότι αυτή τη χώρα, η οποία ονομάζεται Ασία, αν και είναι τόσο μεγάλη, όσο (διάστημα) ο ήλιος διανύει, ότι την εξουσιάζει ένας άνδρας»; «Βεβαιότατα», είπε. «ο μέγας βασιλιάς». «Γνωρίζεις, λοιπόν, ότι εκείνος εκστράτευσε προς τα εδώ και ενάντια στους Λακεδαιμονίους, επειδή πίστευε ότι εάν υποτάξει αυτές τις δύο πόλεις, εύκολα βέβαια οι υπόλοιποι Έλληνες θα γίνουν υπήκοοι του και προξένησε τόσο φόβο στους Αθηναίους, ώστε, αφού εγκατέλειψαν τη χώρα, κατέφυγαν στη Σαλαμίνα».

2. α.	Αόριστος	Ενεστώτας
	ἐνδυμήθητι	ἐνδυμοῦ
	ἐμέλησεν	μέλει.
	ἐστράτευσε	στρατεύει
	καταστρέψαιτο	καταστρέφοιτο
	κατέστησεν	καθίστησι(ν)
	ἐκλιπόντες	ἐκλείποντες
	ἔφυγον	φεύγουσι(ν)

β.	Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
	χαλεπὸν	χαλεπώτερον	χαλεπώτατον
	μέγας	μείζων	μέγιστος
	ῥαδίως	ῥᾶον	ῥᾶστα

3. α. ὅπου δύεται: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

ἢ καλεῖται Ἄσία; δευτερ. αναφορική προσδιοριστική πρόταση.

ὅτι ταύτης τῆς χώρας τοσαύτης οὔσης εἰς ἀνὴρ ἄρχει: δευτερεύουσα ειδική πρόταση.

εἰ τούτω τω πόλει καταστρέψαιτο: δευτερ. υποθετική πρόταση

ὥστ' ἐκλιπόντες τὴν χώραν εἰς Σαλαμίνα ἔφυγον: δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση.

β. οὔσης: εναντιωματική μετοχή, συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος ἄρχει.

ἡγούμενος: αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο Υποκείμενο του ρήματος ἐστράτευσε.

ἐκλιπόντες: χρονική μετοχή, συνημμένη στο Υποκείμενο του ρήματος ἔφυγον.

εἰδέναι: τελικό απαρέμφατο. Υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση χαλεπόν (ἔστί).

ἔσεσθαι: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στη μετοχή